

Krzysztof DANIELEWICZ

Szkoła NATO w Oberammergau

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA W MALI W LATACH 2015-2018

Abstrakt:

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie sytuacji bezpieczeństwa w Mali w latach 2015–2018, przedstawienie głównych czynników mających wpływ na jej pogorszenie, a także perspektyw rozwoju w przyszłości. Pomimo kilkuletnich wysiłków środowiska międzynarodowego, w tym ONZ, Unii Europejskiej oraz państw afrykańskich z regionu Sahelu, mających na celu ustabilizowanie sytuacji bezpieczeństwa w Mali, ulega ona ciągłemu pogorszeniu. Dodatkowo akty przemocy i ataki terrorystyczne zaczynają dotyczyć także państwa graniczące z Mali, m.in. Burkinę Faso i Niger. W artykule ukazano moment powstania oraz rozwój działalności tzw. Państwa Islamskiego (IS) w Mali i regionie, a także znaczenie aktywności IS w konsolidacji grup zbrojnych powiązanych z Al-Kaidą, do obecnej postaci JNIM. Na zakończenie ukazano także dalsze wysiłki środowiska międzynarodowego mające na celu stabilizację sytuacji w Mali i regionie Sahelu.

Słowa kluczowe: Al-Kaida, bezpieczeństwo, Mali, Państwo Islamskie, terroryzm.

Sytuacja wewnętrzna

W 2012 r. organizacje nacjonalistyczne Tuaregów, wsparte przez ugrupowania islamskich terrorystów, opanowały dwie trzecie terytorium Mali, ogłaszając 6 kwietnia 2012 r. utworzenie nowego państwa o nazwie Azawad. W 2013 r., w związku z dalszą ofensywą islamistów na południe Mali, Francja wspólnie ze swoimi sojusznikami z NATO oraz Afryki przeprowadziła skuteczną operację wojskową, której efektem było pokonanie islamistów i powrót terytorium Mali pod pozorną kontrolę rządu w Bamako (por. Danielewicz, 2016, 2018). Pomimo kilkuletnich wysiłków środowiska międzynarodowego, w tym ONZ, Unii Europejskiej oraz państw afrykańskich z regionu Sahelu, mających na celu ustabilizowanie sytuacji w Mali, ulega ona ciągłemu pogorszeniu. Dodatkowo akty przemocy i ataki terrorystyczne zaczynają dotyczyć także państwa graniczące z Mali, m.in. Burkina Faso i Niger.

Wzrasta liczba ataków skierowanych przeciwko międzynarodowym siłom stabilizacyjnym (MINUSMA), francuskim i malijskim. O ile do roku 2014 r. prawie wszystkie incydenty zbrojne wydarzyły się w północnej części Mali, to w kolejnych latach stały się one powszechne w całym kraju i w państwach sąsiednich. Chociaż liczba samych ataków IED¹ pozostaje stabilna (139 ataków w 2016 r. i 130 w 2017 r.), to liczba ofiar wzrasta – z 70 zabitych i 184 rannych w 2016 r. do 144 zabitych i 309 rannych w 2017 r. Ataki powodują stale pogarszanie się morale żołnierzy i protesty ich rodzin przed ponownym ich wysyłaniem na północ. W pierwszym kwartale 2018 r. w Mali przeprowadzono 65 ataków: 37 przeciwko siłom malijskim, 20 przeciwko MINUSMA², 5 przeciwko innym ugrupowaniom prorządowym, a 3 przeciwko siłom operującym w ramach operacji Barkhane³. W poprzednim kwartale było to 71 ataków. Do największej liczby ataków doszło w regionach: Mopti (24), Kidal (16), Gao (8), Timbuktu (5), Segou (4), Menaka (3) i Koulikoro (3). Największe straty poniosły siły malijskie – 45 zabitych i 80 rannych żołnierzy w porównaniu z 23 zabitymi i 8 rannymi w poprzednim kwartale. Dotychczasowe ataki to najczęściej połączenie IED i ostrzału z broni strzeleckiej. Obecnie coraz częściej mamy do czynienia ze złożonymi atakami, przy wykorzystaniu zespołów terrorystów, których szturm poprzedzany jest zamachami samobójczymi⁴.

W atakach na siły malijskie i MINUSMA bardzo często giną cywile. W pierwszym kwartale 2018 r. w regionie Mopti nastąpiło 5 eksplozji IED, które skutkowały śmiercią 36 i ranami 18 cywilów. Tylko w czasie eksplozji pod autobusem 25 stycznia 2018 r. śmierć poniosło 26 pasażerów. Prawdopodobnie wszystkie te ataki pierwotnie skierowane były przeciwko siłom zbrojnym, które wykorzystywały te same drogi.

Sytuację bezpieczeństwa w Mali pogarszają przypadki łamania praw człowieka, których dopuszczają się także siły rządowe. Przedstawiciele MINUSMA w pierwszym kwartale 2018 r. udokumentowali 133 takie przypadki, których ofiarami było 483 osoby, w porównaniu do 170 i 326 ofiar w ostatnim

¹ Nazwa ładunku wybuchowego używana do zamachów bombowych; skrót od ang. *improvised explosive device* (przyp.red.).

² Misja MINUSMA (United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali) została powołana na podstawie Rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 2100 z 25 kwietnia 2013 r. Docelowo miała ona liczyć 11 200 osób personelu wojskowego oraz 1440 policjantów, rozmieszczonych na terenie objętym konfliktem w Mali. Do jej najważniejszych zadań należało wsparcie procesu ponownego ustanawiania władz malijskich, wspieranie dialogu politycznego i procesu wyborczego, ochrona cywilów i personelu ONZ oraz wsparcie akcji humanitarnej i organów wymiaru sprawiedliwości.

³ Francuska misja wojskowa, która zastąpiła operację *Serval*.

⁴ *Report of the Secretary-General on the situation in Mali*, United Nations Security Council, S/2018/273, 29.03.2018,

<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/N1807893.pdf>, s. 5–6, 02.07.2018.

kwartale 2017 r. W 18 przypadkach były to bezprawne egzekucje, również w 18 – pobicia, w 6 – tortury lub złe traktowanie oraz w 18 – bezprawne zatrzymanie i przetrzymywanie. Siły zbrojne Mali były odpowiedzialne za 33 takie przypadki przemocy wobec cywilów (25%), grupy prorządowe (które podpisały porozumienia pokojowe) – 55 przypadków, grupy opozycyjne – 6 przypadków, islamisci – 37 przypadków. Najwięcej tego typu przypadków miało miejsce w regionach Mopti i Segou (38%), Timbuktu (25%), Bamako (16%) i Gao (14%). Kolejny problem to ofiary po stronie cywilnej, które często są skutkiem operacji zbrojnych malijskich sił rządowych wymierzonych w grupy terrorystów. Przykładowo w trakcie operacji kontrterrorystycznej 21 lutego 2018 r. (*Operation Dambe*) siły malijskie aresztowały 10 cywilów w Sokolo i Dioura (region Segou), z których 7 zostało rozstrzelanych bez sądu, a 3 pozostałych uznanych za zaginionych. Tylko w pierwszym kwartale 2018 r. siły malijskie aresztowały w trakcie prowadzonych operacji 116 osób, z czego w przypadku 80 były to zarzuty prowadzenia działań terrorystycznych. Do 28 lutego 2018 r. 17 z nich zostało zwolnionych. Pośród aresztowanych w związku z podejrzeniem prowadzenia działań terrorystycznych ponad połowa była obiektem nadużyć i łamania praw człowieka, tj. 15 zostało zabitych, 14 było torturowanych lub źle traktowanych, a 15 nielegalnie przetrzymywanych.

W Mali dochodzi także do walk wewnętrznych między różnymi grupami narodowymi, jak np. Fulani i Dogon⁵. W konsekwencji tych walk w pierwszym kwartale 2018 r. śmierć poniosło 71 cywilów, a 22 zostało rannych. 15 stycznia 2018 r. w trakcie walk pomiędzy Fulani a Dogon śmierć poniosło 12 Dogonów, natomiast 17 stycznia w trakcie akcji odwetowej zabito 8 Fulani. Siły malijskie aresztowały Fulani odpowiedzialnych za atak na Dogonów, co nie powstrzymało ich od kolejnych napadów. 17 czerwca 2018 r. Biuro Wysokiego Komisarza ONZ ds. Praw Człowieka (The Office of the UN High Commissioner for Human Rights – OHCHR) ogłosiło alarmujące dane świadczące o wzroście przemocy między różnymi grupami etnicznymi w centralnej części Mali. Z danych wynika, że odnotowano 99 aktów przemocy, w których śmierć poniosło 289 osób. 76 incydentów (77%), zaszło w regionie Mopti, z czego połowa miała miejsce po 1 maja 2018 r. Bardzo często wzajemne animozje są wykorzystywane przez ugrupowania terrorystyczne powiązane czy to z tzw. Państwem Islamskim (IS), i Al-Kaidą. Zarówno OHCHR, jak i Human Right Watch informują rząd w Bamako o potrzebie zażegnania tego konfliktu. W przeciwnym razie będzie się on rozwijał, a dżihadystom ułatwi to prowadzenie skutecznej propagandy antyrządowej i werbowanie kolejnych rekrutów (Weiss 2018a).

⁵ Fulani to pasterski lud muzułmański zamieszkujący w strefie Sahelu w kilku państwach, podczas gdy Dogoni to rolnicze plemię z wyżyny Bandiagara na wschód od Mopti w środkowym Mali, znane antropologom z osobliwej mitologii i religii (przyj.red.).

Sytuację komplikuje także stały wzrost liczby młodych ludzi w Mali wchodzących na rynek. Średnia urodzeń na kobietę w 2014 r. wynosiła 6. W połączeniu z urbanizacją oraz bardzo ograniczonymi reśursami stwarza to problemy na przyszłość⁶. Duża liczba młodzieży jest świetną bazą werbunkową dla ideologów dżihadu, szczególnie jeżeli system edukacji oraz rynek wewnętrzny nie zaspokajają jej potrzeb. Od lat 90. XX w. do regionu Sahelu sukcesywnie wchodzą organizacje salafickie⁷. Poprzez system madras i meczetów zyskują poparcie, szczególnie w rejonach źle zarządzanych. Organizacje te często wykorzystują fundusze islamskich organizacji charytatywnych (*The Central Sahel...*, s. 10–11).

Działalność Al-Kaidy

O ile do 2016 r. najważniejszymi grupami islamskimi operującymi w tym kraju były Ansar Dine⁸, MUJAO⁹, AQIM¹⁰, oraz Al-Murabitoon¹¹, to w 2018 r. działały już tylko dwie grupy: powiązane z Al-Kaidą *Groups for Support of Islam and Muslims* (arabska nazwa to *Jama'at Nusrat al-Islam wal-Muslimin in Mar*) – JNIM, oraz powiązane z tzw. Państwem Islamskim *The Islamic State in the Greater Sahara* (francuska nazwa to *L'Etat Islamique au Grand Sahara*) – ISGS.

Od początku 2015 r. dużą aktywność w Mali utrzymywała organizacja Ansar Dine. 4 stycznia 2015 r. w rejonie Ansongo-Menaka doszło do eksplozji pod samochodem żołnierzy nigeryjskich służących w ramach misji MINUSMA.

⁶ W Nigrze 60% ludzi to młodzież poniżej 18 roku życia (*The Central Sahel...*, 2015, s. 8).

⁷ Salafizm jest radykalnym odłamem islamu, często używanym zamiennie z wahabizmem. Wyznawcy salafizmu nawołują i dążą do wprowadzenia czystego islamu z czasów Proroka Mahometa. Wierzą w możliwość utworzenia państwa islamskiego i wprowadzenie szariatu. Często wyznawcy salafizmu, tzw. *salafi jihadis*, dopuszczają się aktów przemocy, w tym terrorystycznych,

<http://www.theweek.co.uk/politics/6073/what-salafism-and-should-we-be-worried>, 16.02.2014.

⁸ Organizacja o zabarwieniu radykalnego islamu utworzona w 2011 r. przez jednego z ważnych liderów Tuaregów Iyada Ag Ghaly (Danielewicz 2018).

⁹ MUJAO to założona w 2011 r. Związana z Osamą bin Ladenem organizacja terrorystyczna, nazwana tak od skrótu francuskiej nazwy organizacji „Mouvement pour le Tawhîd et du Jihad en Afrique de l'Ouest. Liderem był Mauretańczyk Hamada Ould Mohamed Kheirou, alias Abou Qumqum (Cristiani, 2012, s. 6-7).

¹⁰ Al-Kaida Islamskiego Magrebu (Al-Qaeda in the Islamic Maghreb) jest organizacją terrorystyczną wywodzącą się z algierskiej islamskiej grupy zbrojnej GIA – Armed Islamic Group, która później przekształciła się w algierskie ugrupowanie zbrojne Group for Preaching and Combat (GSPC), a następnie w 2007 r. w AQIM.

¹¹ Organizacja wywodząca się z AQIM, której liderem był Mokhtar Belmokhtar (Danielewicz 2016, s. 65-68).

Wydarzyło się to kilka dni po ataku na bazę MINUSMA w Tessalit¹². Z kolei 7 sierpnia 2015 r. członkowie organizacji terrorystycznej z Al-Murabitoon dokonali ataku na hotel Byblos w Severe, w wyniku czego śmierć poniosło 12 osób, z czego 5 z nich było członkami personelu ONZ¹³.

4 grudnia 2015 r. doszło do połączenia Al-Murabitoon i AQIM, co zostało ogłoszone przez Abdelmaleka Droukdela, emira AQIM. Wiązało się to z koniecznością konsolidacji działań w obliczu pojawienia się zwolenników tzw. Państwa Islamskiego na terenach dotychczas kontrolowanych przez Al-Kaidę. Pierwszym testem bojowym nowego tworu była krwawy atak na hotel Radisson w Bamako, przeprowadzony przez dwóch napastników 20 listopada 2015 r.¹⁴ Zamachowcy w trakcie ataku użyli broni strzeleckiej oraz obrzucili gości i personel hotelu granatami. W wyniku zamachu śmierć poniosło 19 osób, w tym: kilku malijskich ochroniarzy, senegalski biznesmen, 6 pracowników linii lotniczych narodowości rosyjskiej, Amerykanin, 3 Chińczyków i belgijski parlamentarzysta, a ponad 100 osób było rannych. Po kilku godzinach napastnicy ostatecznie zostali zabici przez żołnierzy armii Mali i francuskich sił specjalnych. Do ataku przyznała się grupa Al-Murabitoon. Abdelmalek Droukdel, lider AQIM, opublikował nagranie wideo, na którym przyznał się do odpowiedzialności za atak oraz poinformował, że organizacja Al-Murabitoon złożyła oświadczenie lojalności AQIM¹⁵.

Atak na hotel Radisson¹⁶ stanowił demonstrację dużych możliwości organizacji Al-Murabitoon wspieranej przez AQIM i miał symbolizować atak na obywateli innych państw oraz na miejsce związane z procesem pokojowym w Mali. Napastnikami było dwóch Malijszczyków z ludu Fulani. Ich zwerbowanie miało pokazać również rosnące możliwości werbowania mieszkańców Mali oraz ich związki z międzynarodowym ruchem dżihadystów. Świadczyło to także o rozszerzeniu się działań islamistów na centralną i południową część kraju

¹² *Un nouvel attentat contre les casques bleus de l'ONU a fait six blessés à Gao*, [http://malijet.com/actualite dans les regions du mali/rebellion au nord du mali/120165un-nouvel-attentat-contre-les-casques-bleus-de-l-ONU-a-fait-six-.html](http://malijet.com/actualite%20dans%20les%20regions%20du%20mali/rebellion%20au%20nord%20du%20mali/120165un-nouvel-attentat-contre-les-casques-bleus-de-l-ONU-a-fait-six-.html), 4.01.2015.

¹³ C. Weiss, *Al Murabitoon claims Mali hotel siege*, FDD's Long War Journal, 10.08.2015, <https://www.longwarjournal.org/archives/2015/08/al-murabitoon-claims-mali-hotel-siege.php>, 17.08.2018.

¹⁴ Wcześniej, jeszcze w sierpniu 2015 r., Al-Murabitoon zaatakował także hotel w Severe, zabijając 12 osób. C. Weiss, *Al Qaeda attacks hotel in Burkina Faso*, „FDD's Long War Journal”, 15.01.2016, <https://www.longwarjournal.org/archives/2016/01/al-qaeda-attacks-hotel-in-burkina-faso.php>, 24.08.2018.

¹⁵ AQIM publikuje później zdjęcia napastników, natomiast prokurator Malijski prowadzący śledztwo podaje, że dowody świadczą o odpowiedzialności Al-Murabitoon (Lebovich, 2016, s. 22–27).

¹⁶ Autor artykułu miał okazję przebywać w tym hotelu w 2014 r. W hotelu było widać obecność wielu pracowników linii lotniczych z całego świata.

(Lebovich, 2016). Kolejnym głośnym atakiem terrorystycznym było ostrzelanie znajdującej się w bamakijskim hotelu Nord Sud kwatery głównej sił EUTM Mali w Bamako w marcu 2016 r. (Weiss, 2016).

W Mali bardzo często, poza podkładaniem min-pułapek IED, dochodzi do skoordynowanych ataków przy wykorzystaniu zamachowców-samobójców. Do takiego zamachu doszło m.in. 31 maja 2016 r., kiedy w Gao zamachowiec z grupy Al-Murabitoon zabił chińskiego żołnierza ONZ. Atak polegał na wysadzeniu się Malijczyka przy ogrodzeniu, a następnie wtargnięciu trzech napastników do bazy (Weiss, op.cit.).

19 lipca 2016 r. grupa powiązana z AQIM przeprowadziła atak na bazę sił malijskich w Nampala. W wyniku ataku śmierć poniosło 17 żołnierzy malijskich, a 35 odniosło rany. Do ataku przyznała się powstała w czerwcu 2016 r. grupa The National Alliance for the Protection of the Peul Identity and the Restoration of Justice, wywodząca się z mniejszości Peul. Atak miał być odwetem za działania sił malijskich skierowane przeciwko Peul, takie jak aresztowania, tortury czy mordowanie cywilów (Ahmed 2016).

29 listopada 2016 r. doszło do dwóch kolejnych ataków terrorystycznych połączonych sił Al-Murabitoon i AQIM, tj. ostrzał raketowy na siły francuskie stacjonujące na lotnisku w Timbuktu oraz zamach samobójczy w Gao. Do obu ataków przyznali się AQIM i Al-Murabitoon. Do końca listopada 2016 r. w Afryce Zachodniej doszło do najmniej 228 zamachów terrorystycznych, za które odpowiedzialność ponosiła Al-Kaida lub powiązane z nią ugrupowania. Większość wydarzyła się na północy Mali, ale ponad 40 na południu, natomiast przynajmniej 19 w sąsiednich państwach, tj. Nigrze, Burkina Faso, Algierii i na Wybrzeżu Kości Słoniowej (Weiss, 2017). 18 stycznia 2017 r. w Mali został przeprowadzony, największy do tego dnia, atak terrorystyczny na siły w Mali. W Gao grupa Al-Murabitoon zaatakowała bazę sił francusko-ONZ-owskich, w wyniku czego śmierć poniosło 60 żołnierzy, a 115 odniosło rany. Samobójczy atak, który miał być karą dla armii malijskiej za współpracę z Francją. Zaatakowane zostały koszary sił MOC (Mecanisme Operationnel de Coordination). Wojska te, szkolone przez ONZ i Francuzów, to mieszane siły lokalnych milicji oraz rebeliantów tuareskich, których wykorzystanie ma na celu obniżenie lokalnych napięć narodowościowych. W momencie ataku w bazie znajdowało się kilkuset żołnierzy, co tłumaczy ogromną liczbę ofiar (Weiss, op.cit.).

W marcu 2017 r. oficjalnie ogłoszono powołanie nowej organizacji terrorystycznej w Mali o nazwie *The Groups for Support of Islam and Muslims*, (arabska nazwa: *Jama'at Nusrat al-Islam wal-Muslimin in Mar*) – JNIM. Grupa skupiła pod swoimi skrzydłami kilka innych grup związanych z Al-Kaidą. Liderem JNIM został Iyad ag Ghaly. W trakcie zakładania JNIM Ghaly ponownie złożył oświadczenie lojalności i posłuszeństwa – *bayat*, ślubując wierność emirom i szejkom, liderowi AQIM – Abu Musabowi Abdelowi

Wadoudowi (Abdulmalek Droukdel), Aymanowi al-Zawahiriemu oraz emirowi talibów w Afganistanie – Mullahowi Haibatullahowi Akhundzadowi (fot. 1). Grupami, które weszły w skład JNIM, były: Ansar Dine, Al-Murabitoon, komórka AQIM działająca na Saharze oraz *Macina Liberation Front* (MLF), znana także jako *Katibat Macina*. W trakcie swojego oświadczenia z 2 marca 2017 r. Ghaly stwierdził, że organizacje te zostały zjednoczone, aby pod jednym emirem wystąpić przeciwko „krzyżowcom” – miał tu na myśli głównie Francję.

Fot. 1. Iyad ag Ghaly ogłasza powstanie JNIM w 2017 r.

Źródło: T. Joscelyn (2017)

7 maja 2017 r. JNIM przyznał się do przeprowadzenia samobójczego ataku terrorystycznego na bazę sił malijskich na północ od Gao. W wyniku ataku śmierć poniosło 7 żołnierzy malijskich, a kolejnych 17 odniosło rany, dodatkowo 16 żołnierzy zostało uznanych za zaginionych. Od początku 2017 r. był to drugi w tamtym czasie samobójczy zamach w rejonie Gao. Atak rozpoczął się od zniszczenia wieży telekomunikacyjnej koło Almoustarat, niedaleko Gao. Uniemożliwiło to siłom malijskim szybkie wezwanie pomocy i poinformowanie o samym ataku. Następnie do bazy wjechał duży samochód załadowany materiałem wybuchowym, prowadzony przez zamachowca-samobójcę, który wysadził się w powietrze. Po tym do bazy wbiegło kilkunastu napastników prowadzących ogień z broni strzeleckiej. Zanim do bazy przybyły siły francuskie, zamachowcy zdołali przejąć co najmniej trzy pojazdy wojskowe oraz wielkie ilości broni i amunicji. W konsekwencji akcji baza malijska została całkowicie zniszczona. Według „FDD’s Long War Journal” od początku 2017 r. do maja tego samego roku w Mali i sąsiednich państwach przeprowadzono 89 ataków terrorystycznych, za które odpowiadają grupy powiązane z Al-Kaidą. Z kolei w 2016 r. dokonano w Mali sześć zamachów samobójczych, większość w Gao.

W marcu 2018 r. JNIM opublikował materiał propagandowy, zaczynający się od wypowiedzi Aymana al-Zawahiriego, któremu JNIM przysiągł lojalność, zachęcającego do atakowania celów związanych z Francją i jej sojusznikami. Następnie na filmie widać aktywność JNIM oraz dwa obozy szkoleniowe (fot. 2). W szczególności sfilmowano atak na pozycje armii malijskiej koło Soumpi w rejonie Timbuktu, z 27 stycznia 2018 r., kiedy śmierć poniosło 14 żołnierzy malijskich i 4 JNIM. Na filmie widać, jak członkowie JNIM wynoszą z bazy duże ilości broni i amunicji. Część zdjęć nagrano z komercyjnego drona. Według „FDD’s Long War Journal” od początku 2018 r. do marca przeprowadzono 53 ataki w Mali i Burkina Faso związane z Al-Kaidą. W całym 2017 r. było to co najmniej 276 ataków.

Fot. 2. Ćwiczenia w obozie szkoleniowym JNIM o nazwie Jerasalem w północnym Mali

Źródło: C. Weiss, 2018b.

Od początku swojego istnienia JNIM skupia się na atakowaniu celów wojskowych, starając się unikać ofiar wśród ludności cywilnej, co ma stworzyć lepsze szanse na wsparcie dla organizacji. Jest to zgodne z *modus operandi* Al-Kaidy (Joscelyn, 2017). 14 kwietnia 2018 r. terroryści z JNIM przygotowali i przeprowadzili kompleksowy zamach terrorystyczny na siły MINUSM-y i francuskie z sił Barkhane, operujące z lotniska w Timbuktu. Do ataku kolejny raz użyto pojazdów oznakowanych tak samo, jak te używane przez ONZ i armię malijską. Był to największy atak terrorystyczny skierowany przeciwko siłom ONZ i francuskim w Mali. Baza sił MINUSM-y została ostrzelana przez moździerz, a następnie zaatakowana przez trzy samochody-pułapki, tzw. VBIED (fot. 3). Natychmiast z pomocą ruszyły samoloty Mirage 2000 z Gao i Niamey, śmigłowce Tiger oraz komandosi na śmigłowcach NH90. W wyniku ataku zginęło 15 terrorystów, jeden żołnierz ONZ, a 7 Francuzów odniosło

rany¹⁷. Według oświadczenia JNIM atak był zemstą za ostatnie operacje sił francuskich, w trakcie których śmierć poniosło wielu kluczowych dowódców JNIM. Jednym z nich był Haydara al-Maghrebi, Marokańczyk, dowódca JNIM, który został zabity w trakcie operacji na cele położone na północy Timbaktu 3 kwietnia 2018 r. Kilka dni później, także na północ od Timbaktu, został zabity Mauretańczyk Ayman al-Shinqiti oraz jego czterech towarzyszy. Pomimo skutecznych ataków ze strony G5 Sahel czy sił ONZ na cele Al-Kaidy, ta druga skutecznie rozwija swoje działania. Do 20 kwietnia 2018 r. na terenie Mali i Burkina Faso odnotowano 82 ataki związane z Al-Kaidą¹⁸.

Fot. 3. Pojazd JNIM pomalowany na wzór ONZ przygotowywany do ataku samobójczego

Zródło: <https://www.longwarjournal.org/archives/2018/10/jnim-portrays-its-fight-as-part-of-al-qaedas-global-jihad.php>, 19.12.2018.

Od początku 2018 do 5 września 2018 r. JNIM przeprowadził w sumie 113 ataków na siły malijskie i 105 na siły francuskie i ONZ (Joscelyn, op.cit). Według informacji stacji telewizyjnej *Az Zallaga* z 2018 roku, powtórzonej przez kilka innych ośrodków informacyjnych islamistów (fot. 4), wysiłek JNIM w Mali wpisuje się w globalne działania Al-Kaidy na świecie.

¹⁷ *Tombouctou: la MINUSMA et Barkhane contrent des attaques terroristes*, Armee Francaise, 15.04.2018, <https://www.facebook.com/notes/arm%C3%A9e-fran%C3%A7aise-op%C3%A9rations-militaires/tombouctou-la-minusma-et-barkhane-contrent-des-attaques-terroristes/174110055935662/>, 17.8.2018.

¹⁸ C. Weiss, *Al Qaeda's JNIM claims suicide assault in Timbuktu*, „FDD's Long War Journal”, 20.04.2018, <https://www.longwarjournal.org/archives/2018/04/al-qaeda-jnim-claims-suicide-assault-in-timbuktu.php>, 17.08.2018.

Fot. 5. Obraz przedstawiający różne media odłamów Al-Kaidy, w tym JNIM

Zródło: C. Weiss, 2018b.

Działania tzw. Państwa Islamskiego w Mali

Po powołaniu tzw. Państwa Islamskiego w czerwcu 2014 r. rozpoczęło ono swoją ekspansję także w Afryce Zachodniej. Największe sukcesy IS odniosło w Libii, gdzie według ONZ należało do niego od 2000 do 3000 ludzi, oraz w Nigerii, gdzie oświadczenie lojalności złożyło Boko Haram. Ze względu na obecność IS w Mali i Libii AQIM i Belmokhtar zostali zmuszeni do lepszej współpracy w obliczu zagrożenia ze strony IS, czego efektem było powstanie m.in. JNIM. W czerwcu 2015 r. Belmokhtar był celem ataku z powietrza ze strony USA, kiedy przebywał w mieście Ajdabiya w Libii, negocjując wspólny front i przyłączenie do AQIM przeciwko ekspansji IS. Konieczność podjęcia negocjacji kolejny raz stała się pilna po ogłoszeniu w maju 2015 r. przez część ludzi z Al-Murabitoon z emirem Adnanem Abu Walidem al-Sahrawim jedności z IS i złożeniu oświadczenia lojalności Abu Bakrowi al-Baghdadiemu. Stało się to bez konsultacji i wiedzy Belmokhtara. Belmokhtar szybko i stanowczo publicznie oświadczył, że złożony *bayat* nie oddaje woli całej shury Al-Murabitoon. W sierpniu 2015 r. Belmokhtar przejął kontrolę nad Al-Murabitoon i przyjął tytuł emira, czego wcześniej unikał, począwszy od powołania organizacji w sierpniu 2013 r. Od początku istnienia Al-Murabitoon w organizacji (wcześniej jeszcze w MUJAO) panowała silna konkurencja między Belmokhtarem a Ahmedem Ouldem Amerem (Ahmed al-Tilemsi), szefem sił zbrojnych MUJAO. To spowodowało, że obaj nie chcieli przejąć pełnej kontroli nad Al-Murabitoon. Rola ta przypadła prawdopodobnie Egipcjaninowi, Abu Bakrowi al-Masriemu. Z kolei jeden z liderów MUJAO, Al-Sahrawi, początkowo odmówił złożenia przysięgi lojalności Al-Masriemu,

później jednak zmienił zdanie. Kiedy w kwietniu 2014 r. Al-Masri został zabity, Al-Tilemsi został wyznaczony na emira, jednak sam szybko został zabity przez siły francuskie na północy Mali w grudniu 2014 r. Nowym liderem został Al-Sahrawi, co nie zostało zaakceptowane przez Belmokhtara. W konsekwencji doszło do rozłamu w ramach organizacji i zbliżenia Sahrawiego do IS (Lebovich, op.cit.).

Fot. 5. Abu Walid al-Sahrawi składający oświadczenie wierności tzw. Państwu Islamskiemu

Źródło: T. Joscelyn, C. Weiss, 2016.

W maju 2015 r. Sahrawi założył odłam IS w Mali. Składając swoje oświadczenie *bayat* w maju 2015 r., ogłosił, że zrobił to w imieniu całej organizacji Al-Murabitoon. Nowa grupa Sahrawiego przyjęła nazwę The Islamic State in the Greater Sahara – ISGS. Agencja informacyjna IS Amaq News Agency poinformowała oficjalnie o przyjęciu oświadczenia posłuszeństwa złożonego IS przez grupę dżihadystów działającą w Mali i państwach sąsiednich. Oficjalnie oświadczenie *bayat*¹⁹, złożone przez Abu Walida al-Sahrawiego w maju

¹⁹ Tzw. Państwo Islamskie swoje terytoria poszerza na dwa sposoby. Pierwszy polega na bezpośrednim włączaniu nowo podbitych terytoriów, drugi – na składaniu oświadczenia posłuszeństwa przez ugrupowania działające w innych krajach. Proces przyrzekania posłuszeństwa nazywa się *bayat*. Składanie takiego oświadczenia po jego zaakceptowaniu powoduje, że grupa czy osoba je składająca formalnie wchodzi pod rozkazy i kontrolę organizacji przyjmującej oświadczenie. W przypadku IS początek składania *bayat* przez osoby i organizacje trwa od czerwca 2014 r. Każdy przypadek składania deklaracji był wykorzystywany medialnie przez IS w celu pokazania globalnego zasięgu organizacji. Należy wspomnieć, że *bayat* nie jest procesem automatycznym i musi zostać przyjęte przez

2015 r. (fot. 5), zostało przyjęte przez Abu Bakra al-Baghdadiego dopiero w październiku 2016 r. Pomimo tego oświadczenia Belmokhtar oraz niektórzy inni ważni członkowie Al-Kaidy szybko wydali swoje oświadczenie, w którym poinformowali, że Al-Murabitoon należy do Al-Kaidy. Na tym gruncie doszło wkrótce do starć pomiędzy ludźmi Belmokhtara a Sahrawiego. W sierpniu 2015 r. shura Al-Murabitoon wybrała Belmokhtara na lidera, a ten potwierdził związki organizacji z AQIM²⁰.

Według dostępnych informacji organizacja ISGS jest dużo mniejsza niż JNIM, werbuje jednak ludzi z różnych grup etnicznych, przyjmuje też uciekinierów z JNIM (głównie z Ansar Dine)²¹. Pierwszy atak terrorystyczny ISGS, przeprowadzony 2 września 2016 r., został wymierzony w posterunek wojskowy Burkina Faso przy granicy z Mali. Informację podała mauretańska agencja prasowa *Al Aekbar*. Pomimo braku oficjalnego potwierdzenia przez ISIS, atak ten uznaje się za pierwszy od powstania grupy. W maju 2016 r. Sahrawi wysłał nagrane oświadczenie (audio), w którym groził atakami na związane z ONZ cele w Zachodniej Saharze, a także na cele w Maroku: turystów, firmy zagraniczne oraz kwaterę główną sił bezpieczeństwa.

Konsekwencją najbardziej znanego ataku ISGS, przeprowadzonego w październiku 2017 r. koło Tongo Tongo w Nigrze, była śmierć 4 amerykańskich żołnierzy sił specjalnych oraz 5 nigeryjskich. Atak odbił się szerokim echem w USA i dla wszystkich stanowił duże zaskoczenie. 4 października 2017 r. mieszany amerykańsko-nigeryjski patrol wojskowy wpadł w zasadzkę na zachodzie Nigru. Żołnierzy zaatakowano po spotkaniu z lokalną społecznością kilka kilometrów od miasta Tongo Tongo. Amerykanie zostali dołączeni do większego oddziału sił Nigru²². Niektóre źródła, jak „The Guardian”, podawały, że Amerykanie brali udział w większej operacji, mającej na celu zabicie Sahrawiego. W trakcie zasadzki śmierć poniosło czterech Amerykanów, a dwóch

IS. Dzieje się to po zaakceptowaniu *bayat* przez lidera IS oraz nawiązaniu łączności pomiędzy daną grupą a IS, co pozwala na przesyłanie rozkazów i informacji. Pierwszą organizacją, której oświadczenie zostało przyjęte w 2015 r. po 105 dniach oczekiwania, była Khurasan z Afganistanu (Milton, al-Ubaydi, 2015, s. 2-4).

²⁰ IS w zachodniej Afryce odnotował znaczące sukcesy, z których największym było złożenie oświadczenia *bayat* przez lidera Boko Haram – Abu Bakra Shekau, i zmiana nazwy Boko Haram na The Islamic State in West Africa (ISWA) (Joscelyn, Weiss, 2016).

²¹ Sahrawi był rzecznikiem prasowym i jednym z najważniejszych liderów MUJAO, które działało głównie w Gao. Podczas okupacji miasta został wybrany liderem Mujahideen Shura Council of the Islamic Emirate of Gao.

²² Działania Amerykanów w Nigrze nie były szeroko znane nawet senatorom amerykańskim do momentu śmierci żołnierzy. W związku z walkami przeciwko ISIS w Nigrze służbę pełniło około 800–1000 żołnierzy amerykańskich. V. Volcovici, *U.S. senators seek answers on U.S. presence in Niger after ambush*, „Reuters”, 22.10.2017, <http://www.reuters.com/article/us-indonesia-usa-military/indonesia-demands-answers-after-military-chief-denied-u-s-entry-idUSKBNICR0CB>, 22.10.2017.

innych zostało rannych. W związku ze zdarzeniem w dochodzenie zaangażowane zostało FBI. Jednym z ważniejszych pytań było, dlaczego zespół kierowany przez Zielone Berety nie miał wystarczającego wsparcia w walce z 50 ludźmi z ISGS. Podczas operacji ratowania Amerykanów koledzy pozostawili ciało jednego z nich. Zostało one odnalezione przez Nigeryjczyków po 48 godzinach i przetransportowane do USA²³. Zdaniem amerykańskiego sekretarza obrony Jamesa Mattisa śmierć amerykańskich żołnierzy była wynikiem porażki wywiadowczej. Według CNN Amerykanie poruszający się nieopancerzonymi samochodami po spotkaniu z lokalną ludnością zostali zaatakowani przez napastników, ostrzeliwujących ich ogniem strzeleckim z karabinów maszynowych i granatników. Po ostrzale Amerykanie opuścili pojazdy i ukryli się, prowadząc ogień i zabijając kilku napastników. Ostrzał trwał 30 minut, zanim przyleciały francuskie Mirage, które wsparły Amerykanów i spowodowały rozproszenie napastników. Ranni zostali przetransportowani przez Francuzów do szpitala w Niamey, a następnie do Landstuhl Regional Medical Center w Niemczech.

Fot. 6. Samochód amerykańskich sił specjalnych przejęty przez ISIS w Nigrze i odzyskany przez sojusz Tuaregów na północy Mali

Źródło: C. Weiss, *Tuareg alliance claims recovery of US Special Forces vehicle from Niger ambush*, „FDD’s Long War Journal”, 14.03.2018, <https://www.longwarjournal.org/archives/2018/03/tuareg-alliance-claims-recovery-of-us-special-killed-vehicle-from-niger-ambush.php>, 18.03.2018.

Według „International Crisis Group” ISGS rozbudowuje swoje struktury w rejonie Tillabery blisko Tongo Tongo, gdzie aktywnie werbuje ludzi z ludu Fulani. W lutym 2018 r., podczas ofensywy przeciwko ISGS na północy

²³ M. Sampathkumar, *Niger attack: FBI is now involved in the investigation into four US soldiers' deaths*, „The Independent”, <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/us-politics/niger-attack-dead-us-soldiers-killed-fbi-investigation-africa-james-mattis-la-david-johnson-a8011411.html>, 20.10.2017.

Mali, sojusz dwóch prorządowych organizacji Tuaregów GATIA²⁴ oraz MSA w trakcie walk odzyskał samochód, który Amerykanie stracili w Nigrze (fot. 6). Przejęto także dwa karabiny maszynowe, używane prawdopodobnie przez Amerykanów.

1 kwietnia 2018 r. doszło do kolejnych walk między GATIA a ISGS. Obie grupy starły się w znajdującym się niedaleko granicy z Nigrem Akabar oraz Bani Bango w rejonie Gao. Według opublikowanych informacji sojusz GATIA stracił trzech ludzi, a pięciu innych odniosło rany. Z kolei po stronie ISGS miało zginąć 20 ludzi, a wielu innych dostało się do niewoli. Dodatkowo zdobyto duże ilości broni i innego wyposażenia. Wcześniejsze starcia pomiędzy obydwoma blokami miały miejsce w marcu 2018 r. także w pobliżu granicy z Nigrem. W tamtych walkach, według Tuaregów, śmierć miał ponieść ważny dowódca ISGS Djibo Hamma.

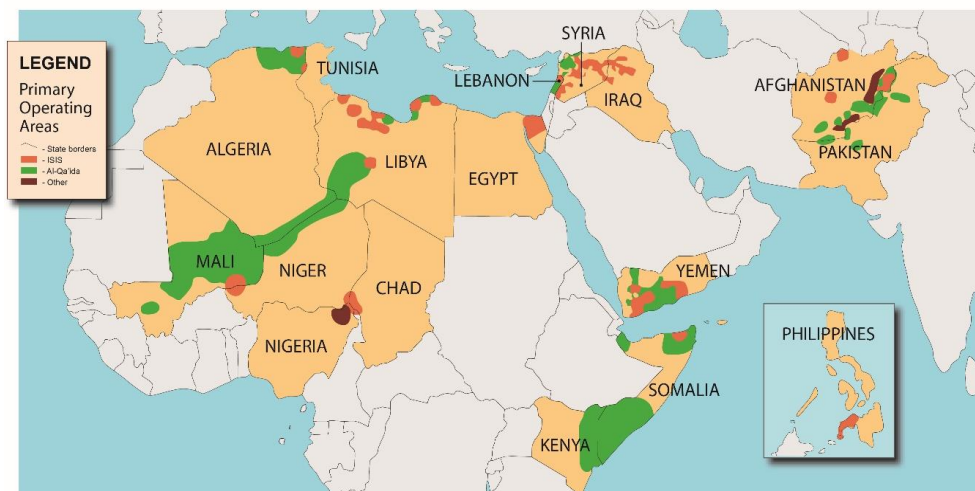
W maju 2018 r. Amerykański Departament Stanu dodał ISGS do listy organizacji terrorystycznych. Także lider organizacji Abu Walid al-Sahrawi został umieszczony na liście szczególnie niebezpiecznych terrorystów o zasięgu globalnym. W lutym 2018 roku Amerykanie umieścili na liście komórki IS w takich krajach, jak: Zachodnia Afryka, Bangladesz, Egipt, Filipiny, Tunezja, Somalia. Wcześniej na liście organizacji terrorystycznych znalazły się komórki IS działające w takich krajach, jak: Synaj, Libia, Algieria, Afganistan, Północny Kaukaz i Indonezja (ryc. 1). ISGS prowadzi swoje działania m.in. w Burkina Faso, Nigrze i Mali (Weiss, 2018c).

26 sierpnia 2018 r. siły francuskie, działające w ramach operacji Barkhane, przeprowadziły akcję skierowaną przeciwko liderowi ISGS Mohamedowi Ag Almounerowi. Poinformowano o tym za pośrednictwem Facebooka 27 sierpnia 2018 r. Operacja została przeprowadzona w nocy przy wykorzystaniu samolotów Mirage 2000. Przybyli na miejsce komandosi potwierdzili śmierć lidera ISGS i jednego członka jego ochrony²⁵. Ag Almouner miał być odpowiedzialny za zasadzkę w październiku 2017 r. w Tongo Tongo w Nigrze, w wyniku której śmierć poniosło czterech amerykańskich żołnierzy sił specjalnych.

²⁴ GATIA to grupa skupiająca prorządowe organizacje zbrojne, które podpisały Platforme Alliance. Działają one wspólnie na północnych terenach Mali. Z kolei MSA została założona w 2017 r. przez byłych członków grup działających (zwolenników Azawadu) na terenach Azawadu (pro-Azawad), które zawarły sojusz z GATIA i działają wspólnie z siłami Francji i Mali przeciwko džihadystom i Tuaregom na północy.

²⁵ *Armee Francaise – operation militaires*, Facebook.com/Armeefrancaise Twitter.com/EtatMajorFR, <https://www.facebook.com/notes/arm%C3%A9e-fran%C3%A7aise-op%C3%A9rations-militaires/op%C3%A9ration-men%C3%A9-par-la-force-barkhane-le-26-ao%C3%BBt-dans-la-r%C3%A9gion-de-m%C3%A9naka/1922970704415312/>, 02.09.2018.

Ryc. 1. Obszary działania sunnickich organizacji terrorystycznych w 2017 r.
Rejony operowania sunnickich organizacji terrorystycznych od 2017 roku

Źródło: Kinga Kierzkowska, opracowanie na podstawie:
<https://www.longwarjournal.org/archives/2018/02/analysis-isis-hasnt-been-defeated.php>.

Siły międzynarodowe w Mali

Sytuacja bezpieczeństwa (i nie tylko) w centralnej części Sahelu budzi coraz większe zainteresowanie w środowisku międzynarodowym z wielu powodów, m.in.: braku sprawnych rządów, obecności międzynarodowych organizacji kryminalnych i terrorystycznych (Antoine, 2018), zainteresowania tymi terenami azjatyckich graczy czy państw Zatoki Perskiej, ruchów migracyjnych do Europy, czy wreszcie obecności surowców mineralnych. W kwietniu 2015 r. International Organization for Migration (IOM) ogłosiła wspólny projekt z The European Commission (EC) w sprawie detekcji emigrantów kierujących się na północ Afryki z zamiarem dostania się do Europy. Projektem kierują Włochy, a jego celem jest zauważenie ruchów migracyjnych przed ich dotarciem do rejonów północnej Afryki, by móc zawrócić ich do swoich krajów oraz sprawdzić ich potrzeby w zakresie bezpieczeństwa. Innym projektem rozwijanym przez ONZ i UE do 2011 r. jest projekt *Strategy for Security and Development in the Sahel*, mający na celu rozwój ekonomiczny i bezpieczeństwa regionu (The Central..., 2015).

Druga połowa 2017 r. oraz początek 2018 r. to czas organizacji sił międzynarodowych G5 Sahel, w których skład weszły takie państwa, jak: Mali, Mauretania, Niger, Burkina Faso oraz Czad. 8 stycznia 2018 r. w Bamako utworzono fundusz G5 Sahel. Z kolei 15 stycznia 2018 r. we Francji podczas spotkania ministrów obrony G5 Sahel omawiano konieczność dodatkowego finansowania działalności G5. 6 lutego, w trakcie czwartego spotkania szefów państw G5 w Niamey, podjęto decyzję o przekazaniu prezydencji G5 Sahel z rąk

Mali Nigrowi. 23 lutego 2018 r. w Brukseli, w trakcie High-Level Conference on the Sahel, podpisano porozumienie techniczne dotyczące wsparcia i finansowania G5 Sahel. Porozumienie, które podpisały G5 Sahel, ONZ i Unia Europejska, było efektem rozmów prowadzonych w styczniu i lutym w trakcie spotkań w Niamey, Bamako i Nouakchott. Ustanowiono m.in. model wsparcia medycznego, ewakuacji rannych, logistycznego i inżynierskiego dla misji o wartości 44 mln euro, podjęto też decyzję o finansowaniu działań połączonych sił G5 Sahel o wartości 414 mln euro. G5 Sahel jest też aktywnym uczestnikiem Komitetu Współpracy (The Committee for Cooperation in Mali). Konferencja odbywa się okresowo, a jej członkami są przedstawiciele dowódcy sił malijskich, G5 Sahel, Operation Barkhane i EUTM. W trakcie spotkań omawiane są takie kwestie, jak koordynacja działań czy wymiana informacji rozpoznawczych.

Po przeprowadzeniu swojej pierwszej operacji w październiku 2017 r., w styczniu 2018 r. siły G5 Sahel przeprowadziły drugą operację – Operation Pagnali – na granicy Mali i Burkina Faso. Misja ta jednak zmagą się z problemami technicznymi, m.in. brakiem śmigłowców bojowych, transportowych czy wystarczającym zabezpieczeniem medycznym²⁶.

W lipcu 2017 r. Francja, Mali i Algieria zawarły tajne porozumienie, na podstawie którego dżihadysty z rejonu Sahelu mogą uniknąć kary, jeżeli zaprzestaną walki, złożą broń i oddadzą się w ręce Algierczyków. Dzięki porozumieniu w ręce Algierczyków wpadło także wiele broni i amunicji. Bardzo pomocny w działalności sił algierskich jest ustanowiony w 2006 r. dokument (i porozumienie o tej samej nazwie) *The Charter for Peace and National Reconciliation*²⁷, który pozwala uniknąć odpowiedzialności przemytnikom w zamian za poddanie się do końca 2006 r. Dokument pozwala także uniknąć odpowiedzialności po tym terminie, jednak osoba taka musi się zasłużyć przez dostarczenie ważnych danych rozpoznawczych. Część przemytników przekazuje np. informacje o działających w rejonie islamistach i magazynach broni i amunicji²⁸. 11 sierpnia 2018 r. minister obrony Algierii poinformował, że w ręce sił bezpieczeństwa

²⁶ *Security Council Report, Monthly Forecast, Mali, April 2018*, https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/2018_04_forecast.pdf, 20.09.2018, s. 14–15.

²⁷ *The Charter for Peace and National Reconciliation* – dokument został przegłosowany w Algierii we wrześniu 2005 r. w celu poprawy sytuacji bezpieczeństwa i zakończenia konfliktu w tym kraju. W rezultacie około 2200 więźniów oskarżonych o przemoc zostało zwolnionych. Do sierpnia 2006 r. 300 członków organizacji terrorystycznych złożyło broń. *Algeria: The Charter for Peace and National Reconciliation and the evolution of the violence in Algeria*, <http://www.refworld.org/docid/46fb72f6a.html>, 27.08.2018.

²⁸ N. Khider, *EXCLUSIVE: Sahel al-Qaeda offered immunity in 'secret French-backed deal'*, „Middle East Eye”, 23.04.2018, <https://www.middleeasteye.net/algeria-france-mali-secret-agreement-militant-surrender>, 27.08.2018.

Algierii z rejonu Tamanrasset oddał się najwyżej do tej pory uplasowany islamista – Sultan Ould Bady²⁹.

Z kolei w zakresie bezpieczeństwa najważniejszą, tzn. najskuteczniejszą inicjatywą jest francuska misja – operacja Barkhane, która zastąpiła wcześniejszą operację Serval. Misja, licząca 3000 żołnierzy francuskich, prowadzi aktywne działania przeciwterrorystyczne. Siedzibą misji jest stolica Czadu – N'Djamena, a jej siły operują w Czadzie, Nigrze, Burkinie Faso, Mali i Mauretanii. Misja ta nie posiada elementu cywilnego zajmującego się rozwojem struktur państwa, a skupia się na aktywnym zapewnieniu bezpieczeństwa.

Amerykanie z kolei od 2005 r. prowadzą antyterrorystyczną misję The Trans-Sahara Counterterrorism Partnership (TSCTP). Dodatkowo po zamachu w Benghazi we wrześniu 2012 r. utrzymują 800-osobowy oddział *Marines* w południowej Hiszpanii, bazę sił powietrznych na Sycylii i bazę dronów w Agadez oraz siły reagowania w N'Djamenie.

Bardzo ważną misję w Mali i regionie realizują siły ONZ – MINUSMA. Po ataku na bazę MINUSM-y w Gao 31 maja 2016 r. i powstałych po tym rekomendacjach 110 cywilów i 170 chińskich żołnierzy zostało przeniesionych z Camp Elevage do bazy nadrzędnej. MINUSMA posiada bazy m.in. w takich miejscach, jak: Gao, Kidal, Timbuktu, Mopti, Tessalit i Menaka. W grudniu 2017 r. przeprowadzono audyt, który zawiera dziewięć rekomendacji dla MINUSMA, w tym posiadania oprzyrządowania przeciw improwizowanym ładunkom wybuchowym, systemu wczesnego ostrzegania w bazach MINUSMA czy przemyślanego planu ochrony baz, w tym wieże obserwacyjne, bunkry czy ściany przeciwybuchowe. Tworzone są także centra zarządzania bezpieczeństwem baz dla konsolidacji wysiłków w tym zakresie pomiędzy różnymi kontyngentami. Podnoszone są możliwości ewakuacji nocnej w bazach Gao, Timbuktu, Kidal i Tessalit poprzez rozbudowę infrastruktury lotniskowej. Poprawiana jest również bezpieczna sieć łączności, niezbędna dla wymiany rozpoznawczej. Timbuktu posiada także rozpoznawcze bezpilotowe środki latające, planowane są one też w Kidal. Rozwijane są telewizyjne systemy obserwacyjne w rejonach baz MINUSMA.

29 czerwca 2016 r. 15 członków Rady Bezpieczeństwa ONZ (5 stałych oraz 10 niestałych) głosowało nad zwiększeniem kontyngentu sił pokojowych ONZ w Mali – Rada Bezpieczeństwa ONZ zgodziła się na wysłanie około 2500

²⁹ Bady, malijski Arab, jest odpowiedzialny za porwania zachodnich obywateli cywilów, działając w ramach AQIM. W trakcie okupacji Mali w latach 2012–2013 ze swoimi ludźmi należał do MUJAO. Później po odłączeniu od MUJAO utworzył Katibat Salahidin, który ponownie przyłączył się do starej organizacji w ramach JNIM na początku 2017 r. Później odłączył się od JNIM i złożył oświadczenie lojalności Abu Bakrowi al-Baghdadiemu (ISIS) i dołączył do ISGS. W ramach ISGS jego grupa przeprowadziła szereg ataków terrorystycznych na północy Mali, skierowanych głównie przeciwko lojalnym rządowi w Bamako Tuaregom.

żołnierzy w celu przeciwdziałania islamskim rebeliantom i wzmocnienia kruchego porozumienia pokojowego. Francuska rezolucja zwiększy skalę międzynarodowej obecności z 11 240 do 13 289 żołnierzy sił pokojowych ONZ oraz podniesie liczbę policjantów z 1440 do 1920. Ambasador Francois Delattre – stały przedstawiciel Francji przy ONZ – stwierdził, że implementacja porozumienia pokojowego jest jednym ze strategicznych priorytetów misji MINUSMA wraz z podjęciem twardszych działań mających na celu ochronę ludności cywilnej przed zagrożeniem terrorystycznym. Powiedział, że „misję pokojową ONZ w zakresie danych wywiadowczych wspierać będą «wysoko wyspecjalizowane» siły specjalne”. Republika Federalna Niemiec planuje wysłanie kontyngentu liczącego 650 żołnierzy – ich zadaniem będzie prowadzenie operacji rozpoznania i transportu lotniczego (Blicharz, 2016).

Po kolejnym przeglądzie technicznym z lipca 2017 r. prowadzone są pewne zmiany dotyczące m.in. konsolidacji baz, wyznaczenia oficerów Force Protection w bazach oraz stworzenia centralnego szpitala wojskowego dla lepszej pomocy medycznej. Największym problemem jest brak czy niedostateczna liczba pojazdów przeciwminowych dla żołnierzy, co uniemożliwia realizację wszystkich zadań misji, w tym patrolowania czy ochrony konwojów. Tylko w pierwszym kwartale 2018 r. osiem pojazdów misji uległo zniszczeniu. Brak śmigłowców oraz pojazdów dla sił szybkiego reagowania QRF uniemożliwia szybkie działania w oparciu o uzyskanie informacji rozpoznawcze, w tym paraliżowanie działań grup terrorystycznych skierowanych przeciwko ludności cywilnej czy siłom ONZ. Sytuacja ulega stopniowej poprawie, pod koniec października 2017 r. bowiem na teatr przybył egipski batalion konwojowy/eskortowy, który zrealizował pierwszy konwój 7 lutego 2018 r. 12 stycznia przybyła także kompania eskortowa ze Sri Lanki.

Na dzień 15 marca 2018 r. w ramach MINUSMA służbę pełniło 11 737 ludzi, co stanowiło 90,5% zatwierdzonego etatu. 306 z nich to oficerowie, a 1431 jednostki policji, z czego kobiety stanowią 4,7% całości. MINUSMA w dalszym ciągu potrzebuje specjalistów od zbierania dowodów oraz prowadzenia dochodzeń, działań antyterrorystycznych i zarządzania projektami. Pomimo tego, że kolejny mandat misji ONZ kończył się 30 czerwca 2018 r., tj. dwa i pół roku po podpisaniu porozumienia pokojowego w Mali w 2015 r. (*Agreement on Peace and Reconciliation in Mali*), kluczowe ustalenia nie zostały jednak zaimplementowane.

Na początku lipca 2018 r. służbę w ramach MINUSMA zakończyły kontyngenty lotnicze belgijski i niemiecki, które łącznie posiadały 5 śmigłowców transportowych NH90. Łącznie 5 śmigłowców i 250 żołnierzy pełniło służbę w Mali przez 16 miesięcy. Zastąpili ich żołnierze z Salwadoru i Kanady³⁰. Służbę

³⁰ *Koniec misji NH90 w Mali, „Raport, Wojsko Technika Obronność”, 08/2018, s. 57.*

zakończyły w lipcu także 4 śmigłowce Tiger i 363 oficerów i żołnierzy ze składu 36 pułku śmigłowców bojowych. Wysłane przez Niemców śmigłowce swoje działania realizowały przez 14 miesięcy³¹. Ciekawostką jest natomiast fakt służby w ramach sił MINUSMA, po raz pierwszy w historii w Afryce, oddziału bojowych sił zbrojnych Chin. 170 żołnierzy pełni obowiązki sił ochrony (Kubiak 2017, s. 74).

W lipcu 2018 r. do Mali przybył kontyngent sił brytyjskich składający się z trzech śmigłowców Chinook HC2 z bazy Royal Air Firce Odiham oraz 90 brytyjskich żołnierzy. Celem kontyngentu nie będzie udział w walkach, a wzmocnienie sił francuskich, walczących z terrorystami w ramach operacji Barkhane oraz misji MINUSMA. Chinooki zapewnią lepsze wsparcie logistyczne, zajmą się m.in. transportem wojsk lądowych, co przyczyni się do polepszenia ich bezpieczeństwa. W tamtych warunkach wszelkie przemieszczanie się lądem związane jest z ogromnym ryzykiem. Chinooki RAF będą wsparciem dla kontyngentu Kanady, złożonego z 8 wiroplatów – 3 transportowych CH-147F Chinook i 5 wielozadaniowych CH-146 Griffon oraz ok. 250 osób personelu, którzy przybyli do Gao 15 lipca³².

Wzmocnienie sił MINUSM-y nie zmienia faktu, że od początku misji ONZ w 2013 r. zginęło ponad 80 misjonarzy i 6 pracowników cywilnych ONZ, czyniąc tę misję najbardziej śmiertelną misją ONZ na świecie.

Wnioski

W świetle przedstawionej wyżej sytuacji można przyjąć założenie, że sytuacja w Mali będzie ulegała dalszemu pogorszeniu. Stanie się tak z uwagi na następujące okoliczności:

- Organizacje terrorystyczne, pomimo pozornych różnic, są w stanie ze sobą bardzo sprawnie współpracować. Doskonale znając środowisko, wykorzystują wszelkie animozje wewnętrzne i międzynarodowościowe dla swoich celów, tj. werbunku nowych rekrutów czy pogłębiania frustracji i niechęci wobec rządu w Bamako;
- Siły MINUSMA cały czas borykają się z problemami sprzętowymi i słabym rozpoznaniem sytuacji przeciwnika. Dodatkowo różnorodność zaangażowanych stron nie sprzyja sprawnej i skutecznej współpracy w celu realizacji przyjętych celów;
- Duży przyrost naturalny w połączeniu ze słabymi szansami realizacji aspiracji młodych ludzi stanowi doskonały potencjał werbunkowy dla organizacji terrorystycznych;

³¹ *Niemieckie Tigery wracają z Mali*, „Raport, Wojsko Technika Obronność”, 07/2018, s. 61.

³² *Brytyjskie Chinooki przybyły do Mali*, „Raport, Wojsko Technika Obronność”, 08/2018, s. 61.

- Szybka adaptacja form i metod walki terrorystów, sprawdzonych w innych regionach świata, utrudnia sprawną adaptację do nowych warunków przez główne siły w Mali;
- Ciągła rotacja żołnierzy sił międzynarodowych uniemożliwia poznanie środowiska konfliktu, co jest niezbędne do realizacji założonych celów;
- Wysyłanie żołnierzy malijskich, wychowanych na południu kraju, na północ Mali powoduje tylko pogłębienie się konfliktu i obniża morale, co skutkuje bezprawnymi akcjami odwetowymi;
- Bardzo niskie morale sił malijskich, wynikające z przedłużającego się konfliktu i słabego systemu motywacji.

Literatura

- Ahmed, B., 2016, *17 Soldiers Killed, 35 Wounded in Attack on Mali Army Base*, ABC News, 19.07.2016, <http://abcnews.go.com/International/wireStory/10-soldiers-killed-38-wounded-attack-mali-army-40695449>.
- Antoine, J.-Ch., 2018, *Les réseaux criminels en Afrique: création et enjeux géopolitiques*, Przegląd Geopolityczny, 26, s. 184-196.
- Blicharz, A., 2016, *ONZ wzmacni kontyngent sił pokojowych w Mali*, Nowa Strategia, 1.07.2016, <http://www.nowastrategia.org.pl/onz-wzmocni-kontyngent-sil-pokojowych-w-mali/>
- Cristiani, D., 2012, *West Africa's MOJWA Militants – Competition for al-Qaeda in the Islamic Maghreb?*, Terrorism Monitor, Volume 10, Issue 7.
- Danielewicz, K., 2016, *Terroryzm w Afryce, Geneza oraz przebieg konfliktu w Mali w latach 2012–2014*, Oświęcim.
- Danielewicz, K., 2018, *Konflikt zbrojny w Mali 2012-2013*, część I i II, Przegląd Geopolityczny, 24, s. 112-133; 25, s. 133-150.
- Joscelyn, T., 2017, *Analysis: Al Qaeda groups reorganize in West Africa*, FDD's Long War Journal, 13.03.2017, <https://www.longwarjournal.org/archives/2017/03/analysis-al-qaeda-groups-reorganize-in-west-africa.php>.
- Joscelyn, T., Weiss, C., 2016, *Islamic State recognizes oath of allegiance from jihadists in Mali*, FDD's Long War Journal, 31.10.2016, <http://www.longwarjournal.org/archives/2016/10/islamic-state-recognizes-oath-of-allegiance-from-jihadists-in-west-africa.php>.
- Kubiak, K., 2017, *Chińska baza nad Zatoką Adeńską*, Raport, Wojsko Technika Obronność, nr 10.
- Lebovich, A., 2016, *The Hotel Attacks and Militant Realignment in the Sahara-Sabel Region*, Combating Terrorism Center at West Point, volume 9, Issue 1.

- Matsili, B., 2015, *La geopolitique ethnique et securite en Afrique*, Przegląd Geopolityczny, 12, s. 147-158.
- Milton, D., al-'Ubaydi, M., 2015, *Pledging Bay'a: A Benefit or Burden to the Islamic State?*, CTC SENTINEL, Combating Terrorism Center at West Point, Vol 8, Issue 3.
- Musiał, S., 2014, *Muzułmanie we Francji – wybrane aspekty społeczno-polityczne*, Przegląd Geopolityczny, 8, s. 31-48.
- The Central Sabel: A Perfect Sandstorm*, 2015, Africa Report number 227, International Crisis Group.
- Weiss, C., 2016, *AQIM claims two attacks in northern Mali*, FDD's Long War Journal, 30.11.2016,
<https://www.longwarjournal.org/archives/2016/11/aqim-claims-two-attacks-in-northern-mali.php>.
- Weiss, C., 2017, *AQIM claims massive suicide attack on Malian base*, FDD's Long War Journal, 18.01.2017,
<https://www.longwarjournal.org/archives/2017/01/suicide-attack-targets-military-base-in-northern-mali.php>.
- Weiss C., 2018a, *Analysis: Jihadist exploitation of communal violence in Mali*, FDD's Long War Journal,
<https://www.longwarjournal.org/archives/2018/07/analysis-jihadist-exploitation-of-communal-violence-in-mali.php>.
- Weiss, C., 2018b, *JNIM portrays its fight as part of Al Qaeda's global jihad*, FDD's Long War Journal, 2.10.2018,
<https://www.longwarjournal.org/archives/2018/10/jnim-portrays-its-fight-as-part-of-al-qaedas-global-jihad.php>.
- Weiss, C., 2018c, *State adds Islamic State in the Greater Sahara to terrorist list*, FDD's Long War Journal, 16.05.2018,
<https://www.longwarjournal.org/archives/2018/05/state-adds-islamic-state-in-the-greater-sahara-to-terrorist-list.php>.
- Wilczyński, P. L., 2016, *Uzbrojenie armii państw muzułmańskich i ich przemysł zbrojeniowy. Część I – Afryka*, Przegląd Geopolityczny, 16, s. 59-76.
- Żebrowski, A., 2015, *Walka informacyjna wsparciem terroryzmu islamskiego (wybrane aspekty)*, Przegląd Geopolityczny, 13, s. 103-120.

The security situation in Mali in 2015-2018

The purpose of this article is to show the security situation in Mali in 2015-2018, to present the main factors affecting its deterioration, as well as future development prospects. Despite several years of efforts by the international community, including the UN, the European Union and African countries from the Sahel region, aimed at stabilizing the security situation in Mali, it is constantly deteriorating. In addition, acts of violence and terrorist attacks are also beginning to affect countries bordering Mali, including Burkina Faso and Niger. The article shows the moment of creation and the development of the so-called Islamic State (IS) in Mali and the region, as well as the importance of IS activity in the consolidation of armed groups related to Al-Qaeda, to the current form of JNIM. Finally, the continuing efforts of the international community to stabilize the situation in Mali and the Sahel region were also shown.

Key words: Al-Qaeda, Islamic State, Mali, security, terrorism.